

ความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

มณฑา ลิ้มทองกุล *วท.ม.(พยาบาล)

ประนอม ภูศรีทอง *พยม.

บทคัดย่อ : การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล รามาธิบดีชั้นปีที่ 3 ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี จำนวน 102 คน ภายหลังสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลรามาธิบดี นักศึกษาได้ตอบแบบประเมินความต้องการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ ด้านผู้ดูแล ด้านการฝึกปฏิบัติการพยาบาล และด้านสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ผลการวิจัยพบว่าการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลใน หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก นักศึกษามีความต้องการด้านผู้ดูแลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการฝึกปฏิบัติการพยาบาล และมีความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมต่ำที่สุด ความต้องการย่อยสูงสุด 5 อันดับแรกคือ การมีสัมพันธภาพที่ดี มีความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรมและมีความเป็นกันเอง ซึ่งทั้ง 5 อันดับจัดอยู่ในความต้องการด้านผู้ดูแลทั้งหมด ส่วนความต้องการย่อย 5 อันดับต่ำสุดคือ ความเป็นส่วนตัวในการ conference บรรยายภาคที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน การสอน ทั้ง 2 อันดับเป็นความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม การมอบหมายงานในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งเป็นความต้องการด้านผู้ดูแล ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องใช้ในการ ฝึกปฏิบัติการพยาบาล เป็นความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม และการแนะนำลำดับขั้นตอนการ เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ซึ่งเป็นความต้องการด้านการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ผลการ วิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางสำหรับครูคลินิกผู้ป่วยนอกและพยาบาลพี่เลี้ยงหรือผู้ทำหน้าที่ดูแลรับ ผิดชอบนักศึกษา ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาบทบาทครูคลินิกผู้ป่วยนอกที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ต่อไป

คำสำคัญ : ความต้องการของนักศึกษา ปฏิบัติการพยาบาล หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ม.มหิดล

ความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก ต้องอาศัยความรู้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการให้การบริการผู้มาใช้บริการ ทั้งด้านการตรวจรักษา การให้คำแนะนำ/ปรึกษาปัญหาสุขภาพและการสื่อสารข้อมูล รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์ในการตรวจต่างๆในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล จึงได้จัดให้นักศึกษาพยาบาลได้มีประสบการณ์การฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอกควบคู่กับการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย เพื่อให้การพยาบาลได้ครอบคลุมตั้งแต่การเข้ารับการตรวจรักษา การเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลและความสำคัญของการมาตรวจตามนัด สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่จัดเป็นหัวใจสำคัญในหลักสูตรด้านการพยาบาล เนื่องจากหัตถการต่างๆ ต้องมีการฝึกฝนและปฏิบัติในสถานการณ์จริงจึงจะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง ภายหลังสำเร็จการศึกษาได้อย่างคล่องตัวและมีความมั่นใจในตนเอง

การปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอกจัดเป็นรูปแบบการพยาบาลที่ต้องอาศัยความรู้ที่หลากหลายรวมทั้งให้การพยาบาลแบบองค์รวมพยาบาลผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีความรู้รอบด้าน เพื่อที่จะให้บริการแก่ผู้ป่วยที่มีความแตกต่างกันทั้งโรค/ปัญหาซึ่งมาใช้บริการในช่วงเวลาใกล้เคียงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อนักศึกษาพยาบาลต้องมาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอกในช่วงเวลาอันสั้นเพียง 3 วันและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวิชา ย่อมต้องการบรรยากาศที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่ง

สภาพแวดล้อมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นสถานที่หรือตัวบุคคลจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอกเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะทำให้เกิดผลต่อนักศึกษาพยาบาลและส่งผลต่อการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดีในอนาคตคือ สภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว ขณะที่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน การฝึกปฏิบัติการพยาบาล เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ บุคลากรในทีมสุขภาพ ผู้ป่วย รวมทั้งพยาบาลผู้ดูแลและครูพยาบาลที่รับผิดชอบในการดูแลนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงาน มีรายงานการศึกษาของดัน (Dunn,1992) แมคโรบบีและฟราเซอร์ (McRobbies & Fraser,1993) พบว่า สภาพแวดล้อมขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก มีผลต่อพัฒนาการของนักศึกษาพยาบาลในด้าน เจตคติ ทักษะปฏิบัติการพยาบาล ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่พบในคลินิก นั่นคือในการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก การเอาใจใส่ดูแลและจัดสภาพแวดล้อมให้พร้อมเพื่อการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดผลดีกับนักศึกษา ดังเช่นการศึกษาของแมคอลลิสเตอร์ (McAllister,2001) พบว่า นักศึกษาพยาบาลต้องการการสนับสนุนและการดูแลเอาใจใส่ขณะที่ฝึกปฏิบัติการในคลินิก ซึ่งจะช่วยเหลืออำนวยความสะดวก/เปิดโอกาสให้สามารถพัฒนาการเป็นพยาบาลต่อไปในอนาคต และแจ๊คสันและแมนนิกส์ (Jackson & Mannix,2001) ยังพบว่า ทักษะและพฤติกรรมการแสดงออกของเจ้าหน้าที่พยาบาล มีความสำคัญต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในคลินิกด้วย และโนแลน (Nolan,1998) กล่าวว่า การที่นักศึกษาพยาบาลได้ปฏิบัติงานเป็นส่วนหนึ่งของทีมการพยาบาล จะช่วย

มณฑล ล้อมทองกุล และประนอม ภูศรีทอง

ให้ได้มีโอกาสในการเรียนรู้และเพิ่มองค์ความรู้ในด้านวิชาชีพ นอกจากนี้วัตกิน (Watkins, 2000) ยังกล่าวว่า ความร่วมมือที่ดีระหว่างพยาบาลผู้ดูแลและครูพยาบาล จะช่วยให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิวตันและสมิท (Newton & Smith, 1998) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างครูและพยาบาลผู้ดูแลเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษาแต่ละคน และจากการศึกษาของแพป มาร์คคาเนนและบอนส์ดอร์ฟ (Papp, Markkanen, & Bonsdorff, 2003) พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถช่วยให้นักศึกษานำความรู้ทางทฤษฎีที่เรียนรู้ในห้องเรียน มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเกิดการเรียนรู้ในคลินิกได้

นอกจากนี้มรรยาการศึกษา การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อสภาพการเรียนรู้ในคลินิก พบว่าในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิคนักศึกษาต้องการการยอมรับจากผู้ร่วมงานในคลินิก และบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน (Dunn & Hansford, 1997) นั่นคือในการจัดการศึกษาทางด้านคลินิก การจัดสภาพแวดล้อมในคลินิกที่ดีจะช่วยส่งเสริม/พัฒนาการเรียนการสอน ทำให้ได้ผลผลิต (พยาบาล) ที่สามารถให้การพยาบาลได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพเพื่อให้นักศึกษาได้บรรลุการฝึกปฏิบัติการพยาบาลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์พยาบาลผู้ดูแลการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา จึงได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักศึกษาพยาบาลในช่วงเวลาการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความต้องการของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 ในช่วงเวลาการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 2 ใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล 4 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย 3 สัปดาห์ รวม 9 วันและฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก 1 สัปดาห์ รวม 3 วัน (ทำการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอกนรีเวช ศัลยกรรม อายุรกรรม และตา หู คอ จมูก) ผู้วิจัยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามก่อนลงกอง เวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามประมาณ 5-10 นาที มีนักศึกษาที่ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมการวิจัยนี้ จำนวน 102 คน

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ตามเอกสารรับรองเลขที่ 0421/2546 มีการพิทักษ์สิทธิ์โดยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจด้วยการเซ็นติบิยินยอมในการตอบแบบสอบถาม นักศึกษาที่ไม่ต้องการตอบสามารถขอยกเลิกการตอบ ไม่มีนักศึกษาปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย

ความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา จำนวนพี่น้องในครอบครัว

2. แบบสอบถามความต้องการของนักศึกษา ขณะฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบวัตถุประสงค์ในการจัดให้นักศึกษาฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก ของวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุเป็นแนวทาง แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ด้านจำนวน 20 ข้อ คือ ด้านสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ ด้านผู้ดูแล 9 ข้อ และด้านการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาล 7 ข้อ ลักษณะคำตอบวัดเป็นมาตราส่วนแบบลิเกิต 5 ระดับ มีความต้องการน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน ความต้องการน้อยให้ 2 คะแนน ความต้องการปานกลางให้ 3 คะแนน ความต้องการมากให้ 4 คะแนน และ ความต้องการมากที่สุดให้ 5 คะแนน คะแนนสูงหมายถึง นักศึกษามีความต้องการขณะฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลนั้นมาก คะแนนน้อยหมายถึง นักศึกษามีความต้องการขณะฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลนั้นน้อย และเนื่องจากข้อคำถามในแต่ละด้านมีจำนวนไม่เท่ากัน ในการเปรียบเทียบคะแนนรายด้าน จึงหาค่าเฉลี่ยรายข้อและรายด้านของนักศึกษาแต่ละคน แบบสอบถามนี้ได้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยอาจารย์ซึ่งเป็นกรรมการวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุจำนวน 4 ท่าน และได้ค่าความเที่ยงโดยทดสอบกับนักศึกษา 10 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา = .86 และในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา = .97

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (SPSS/FW) ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลความต้องการ การฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาล ใช้สถิติบรรยาย หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 102 คน เป็นเพศชาย 5 คนและเพศหญิง 97 คน อายุระหว่าง 19-22 ปี (ค่าเฉลี่ย = $20.60 \pm .68$) นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 100 มีพี่น้องในครอบครัว 1-5 คน

ความต้องการขณะฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

ในช่วงเวลาที่นักศึกษาฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก นักศึกษามีความต้องการด้านต่าง ๆ สูงสุดรายด้านเรียงตามลำดับคือ ด้านผู้ดูแล ด้านการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลและด้านสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 1

มณฑล ล้อมทองกุล และประนอม ภูศรีทอง

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนความต้องการรายด้าน

รายด้าน	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนจริง	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านสิ่งแวดล้อม	1-5	2-5	4.05	.69
ด้านผู้ดูแล	1-5	2.78-5	4.31	.62
ด้านการฝึกทักษะการปฏิบัติกรพยาบาล	1-5	2-5	4.19	.63

เมื่อพิจารณาความต้องการของนักศึกษาโดยรวมเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความต้องการสูงสุด 5 อันดับแรกคือ ความมีสัมพันธภาพที่ดี ความยิ้มแย้มแจ่มใส การเป็นแบบอย่างที่ดี ความยุติธรรม และความเป็นกันเองกับนักศึกษา ซึ่งเป็นคุณสมบัติ ที่อยู่ในด้านผู้ดูแลทั้งหมด ส่วนความต้องการ 5 อันดับสุดท้ายคือ ความเป็นส่วนตัว ในการประชุมปรึกษาหารือ (conference)

บรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน (ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม) การมอบหมายงานในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (ความต้องการด้านผู้ดูแล) ความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม) และการแนะนำลำดับขั้นตอนการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (ความต้องการด้านการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาล) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยความต้องการรายข้อ 5 อันดับสูงสุด-ต่ำสุด

รายข้อ	ด้าน	Mean	SD
5 อันดับสูงสุด			
1. ความมีสัมพันธภาพที่ดี	ผู้ดูแล	4.49	.69
2. ความยิ้มแย้มแจ่มใส	ผู้ดูแล	4.44	.73
3. การเป็นแบบอย่างที่ดี	ผู้ดูแล	4.38	.68
4. ความยุติธรรม	ผู้ดูแล	4.35	.70
5. ความเป็นกันเองกับนักศึกษา	ผู้ดูแล	4.32	.71
5 อันดับต่ำสุด			
1. ความเป็นส่วนตัวในการ conference	สิ่งแวดล้อม	3.89	.77
2. บรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน	สิ่งแวดล้อม	4.03	.83
3. การมอบหมายงานในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล	ผู้ดูแล	4.05	.76
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล	สิ่งแวดล้อม	4.07	.75
5. การแนะนำลำดับขั้นตอนการเข้ารับการรักษาในรพ. (admission)	การฝึกทักษะปฏิบัติกรพยาบาล	4.09	.82

ความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ขณะลงฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก พบว่าความต้องการสูงสุด 5 อันดับแรกของนักศึกษา เป็นความต้องการด้านผู้ดูแลทั้งหมด ซึ่งผู้ดูแลในที่นี้อาจเป็นอาจารย์พยาบาลหรือพยาบาลประจำการ ที่เป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือ ชี้แนะและสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติงาน แสดงว่าเมื่อนักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติงานในสถานที่ใหม่ที่ไมคุ้นเคยทั้งผู้ร่วมงาน สถานที่ รวมทั้งลักษณะงานที่ต้องพบปะผู้คนหลากหลายที่ไม่เคยพบ/สร้างความคุ้นเคยมาก่อน นักศึกษาจะเกิดความเครียด วิตกกังวล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสเปรนเจลและจ็อบ (Sprenzel & Job, 2004) และกลัวว่าจะไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ทั้งเกรงว่าผู้ป่วย/ญาติ หรือบุคลากรอื่น ๆ ในทีมสุขภาพจะไม่ได้ความร่วมมือในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งกลัวว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรมในการประเมินผลจากอาจารย์/ผู้ดูแล (Mahat, 1996) ดังนั้นนักศึกษาจึงต้องการผู้คอยให้การช่วยเหลือ ชี้แนะและสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติงานจากอาจารย์/ผู้ดูแล ณ สถานที่ฝึก โดยนักศึกษาต้องการผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี มีความยิ้มแย้ม แจ่มใส และมีความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจาคอบสัน (Jacobson as cited in Brown, 1981) นอกจากนี้ นักศึกษายังต้องการอาจารย์/ผู้ดูแลที่เป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลทั้งในและต่างประเทศ (สุภาพ อารีเอื้อและสิระยา สัมมาวาจ, 2542; Kotzabassaki et al, 1997; Nerhing, 1990)

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ความต้องการสูงสุดสองอันดับแรก เป็นความต้องการการมีสัมพันธภาพที่ดี

และมีความยิ้มแย้มแจ่มใสของผู้ดูแล ซึ่งทั้งสองอย่างนี้จะช่วยสร้างความรู้สึกของความเป็นพวกพ้อง และความเป็นมิตรจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ ทำให้เกิดภาวะกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และสร้างความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติงาน (Ahern, 1999) ขณะเดียวกัน นักศึกษาต้องการแบบอย่างที่ดีในการฝึกปฏิบัติงานด้วย เนื่องจากเคยแต่ผ่านการดูแลและรับผิดชอบในการให้การพยาบาลผู้ป่วยเป็นรายบุคคลเท่านั้น ในแต่ละวันเมื่อมาฝึกปฏิบัติงานในสถานที่ที่ต้องให้คำแนะนำและดูแลผู้ป่วยเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายในช่วงระยะเวลาอันสั้น ประกอบกับนักศึกษาไม่สามารถศึกษาประวัติการเจ็บป่วยในแต่ละรายล่วงหน้ามาก่อนให้การพยาบาล จึงต้องการให้อาจารย์หรือพยาบาลประจำการที่เป็นพี่เลี้ยงเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานแก่ตนก่อน เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานและตัดสินใจในการให้การพยาบาลนั้นคือการที่นักศึกษาจะก้าวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล อาจารย์พยาบาล/พยาบาลประจำการมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือหลอมทั้งด้านความคิด ทักษะการปฏิบัติงานและการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของแพปป์ มาร์คคาเนนและบอนส์ดอร์ฟ (Papp, Markkanen, & Bonsdorff, 2003) ที่พบว่าความร่วมมือระหว่างพยาบาลประจำการและครูในคลินิกเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก โดยช่วยให้เกิดผลดีต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา ดังนั้นอาจารย์และพยาบาลประจำการในคลินิกจึงควรต้องระมัดระวังการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ขณะปฏิบัติงาน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและไม่ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของวิชาชีพ นอกจากนี้ นักศึกษาต้องการความยุติธรรมในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานจากอาจารย์หรือพยาบาลผู้ดูแล โดยในการประเมินผลต้องไม่เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา กับพยาบาลประจำการ และต้องการความเป็นกันเองจากอาจารย์หรือพยาบาลผู้ดูแลด้วย เพื่อให้เกิดความกล้าแสดงออก

มณฑล ล้อมทองกุล และประนอม ภูศรีทอง

ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติงาน ส่งผลให้นักศึกษา ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ และ เกิดประสิทธิผลในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยที่มาใช้บริการในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก รวมทั้งเป็นผู้ที่มี เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลต่อไป

ส่วนความต้องการ 5 อันดับต่ำสุดพบว่า ความ เป็นส่วนตัวในการประชุมปรึกษาหารือ (conference) เป็นความต้องการที่นักศึกษาต้องการต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจ เนื่องจากในคลินิกได้มีระบบ/การจัดเตรียมสถานที่ สำหรับการเรียนการสอนในการฝึกภาคปฏิบัติอย่าง เหมาะสมอยู่แล้ว คือมีห้องที่เป็นสัดส่วน เช่นห้อง ประชุมของหน่วยงาน ในการทำประชุมปรึกษาหารือ ก่อน/หลังการฝึกปฏิบัติงาน (Pre/Post conference) ความต้องการต่ำสุดรองลงมาคือ บรรยากาศที่เอื้อ อำนวยต่อการเรียนการสอน ในการฝึกปฏิบัติงาน ณ หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก การเรียนการสอนต้องดำเนิน ไปในสถานการณ์จริงขณะนั้นๆ ภายใต้การดูแล/ให้ คำแนะนำของอาจารย์ผู้สอน/พยาบาลประจำการที่เป็น ที่เลี้ยง ซึ่งในช่วงเวลานั้นนักศึกษาต้องเผชิญกับผู้รับ บริการจำนวนมากโดยตรงและในระยะเวลาสั้นๆ นักศึกษา จึงต้องมีการนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาใช้/ประยุกต์ใช้ ในคลินิก เช่นเทคนิคต่างๆ ในการติดต่อสื่อสาร การ สังเกต เป็นต้น โดยมีอาจารย์หรือพยาบาลประจำการ คอยดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อคอยแนะแนวทาง ในการ ปฏิบัติงานด้านบริการให้ในระยะแรก ส่งผลให้นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลด้านต่างๆ และมีการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่ไปด้วยในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับการศึกษาของโรแวนและบาร์เบอร์ (Rowan & Barber, 2000) และการศึกษาของแป็ป มาร์คคาเนนและบอนส์ดอร์ฟ (Papp, Markkanen, & Bonsdorff, 2003) และเมื่อพิจารณาถึงความต้องการ

ในเรื่องการมอบหมายงานและความพร้อมของ อุปกรณ์เครื่องใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้ง การแนะนำลำดับขั้นตอนการเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาล พบว่าเป็นความต้องการอันดับต่ำรองลงมา ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ในการให้บริการ ที่หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก จะมีบริการที่เป็น ระบบแน่นอนอยู่แล้ว ทั้งในด้านสถานที่และอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็นในแต่ละจุด การบริการทุกจุดใน หน่วยตรวจผู้ป่วยนอก กรณีรับผู้ป่วยใหม่ การมา ตรวจตามนัด การเข้ารับการรักษา การให้คำแนะนำ ก่อน/หลังการพบแพทย์ หรือการเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาล จะแสดงภาพให้เห็นชัดว่ามีเชื่อมโยงกัน ทำให้นักศึกษาได้แนวคิดการปฏิบัติการให้บริการของ หน่วยตรวจผู้ป่วยนอกในภาพรวมทั้งหมด และไม่เกิด ความสับสนในการฝึกปฏิบัติงานในแต่ละจุด ความ ต้องการเหล่านี้จึงอยู่ในอันดับต่ำดังกล่าว

ข้อเสนอแนะและการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาความต้องการของนักศึกษา พยาบาลขณะฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในหน่วย ตรวจผู้ป่วยนอกในสถาบันการศึกษาอื่นๆ ด้วย
2. ควรมีการศึกษาถึงความต้องการของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาล เพื่อ ติดตามว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการของ ผู้เรียนและหลักสูตรหรือไม่
3. ในการเรียนรู้ด้านการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ทางหลักสูตรต้องตระหนักว่า อาจารย์พยาบาล/พยาบาล ผู้ดูแลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยทำให้นักศึกษา เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และสร้างความมั่นใจ ในการฝึกปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการเป็นพยาบาลที่ดี และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนต่อไปในอนาคต

ความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก

เอกสารอ้างอิง

- สุภาพ อารีเอื้อและสิระยา สัมมาวาจ. (2542). คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครูคลินิกจากการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาล*, 48(1), 49-57.
- Ahern, K.J. (1999). The nurse lecturer role in clinical practice conceptualised: Helping clinical teachers provide optimal student learning. *Nurse Education Today*, 19(1), 79-82.
- Brown, S.T. (1981). Faculty and student perceptions of effective clinical teacher. *Journal of Nursing Education*, 20, 4-15.
- Dunn S.V. (1992). Orientation: The transition from novice to competent critical care nurse. *Critical Care Nursing Quarterly*, 1, 69-77.
- Dunn, S.V., & Hansford, B. (1997). Undergraduate nursing students perceptions of their clinical learning environment. *Journal of Advanced Nursing*, 25(6), 1299-1306.
- Jackson, D. & Mannix, J. (2001). Clinical nurses as teachers: Insights from students of nursing in their first semester of study. *Journal of Clinical Nursing*, 10(2), 270-277.
- Kotzabassaki, S., Panou, M., Dimou, F., Karabagli, A., Koutsopoulou, B., & Ikonou, U. (1997). Nursing students' and faculty's perceptions of the characteristics of 'best' and 'worst' clinical teachers: A replication study. *Journal of Advanced Nursing*, 26, 817-824.
- Mahat, E. (1996). Stress and coping: First-Year Napalese nursing students in clinical setting. *Journal of Nursing Education*, 35, 163-169.
- McAllister, M. (2001). Principles for curriculum development in Australian nursing: An examination of the literature. *Nurse Education Today*, 21, 304-314.
- McRobbie, C.J., & Fraser, B.J.(1993). Associations between student outcomes and psychosocial science environment. *Journal of Educational Research*, 87, 78-85.
- Nehring, V. (1990). Nursing clinical teacher effectiveness inventory: A replication study of the characteristics of 'best' and 'worst' clinical teachers as perceived by nursing faculty and students. *Journal of Advanced Nursing*, 15, 934-940.
- Newton, A & Smith, L.N. (1998). Practice placement supervision: The role of the personal tutor. *Nurse Education Today*, 18, 496-504.
- Nolan, C. (1998). Learning on clinical placement: The experience of six Australian student nurses. *Nurse Education Today*, 18, 622-629.
- Papp, I., Markkanen, M., & Bonsdorff, M. (2003). Clinical environment as a learning environment: Student nurses' perception concerning clinical learning experiences. *Nurse Education Today*, 23(4), 262-268.
- Rowan, P. & Barber, P. (2000). Clinical facilitators: A new way of working. *NURSING standard*, 14(52), 35-38.
- Sprengel, A.D., & Job, L. (2004). Reducing student anxiety by using clinical peer mentoring with beginning nursing students. *Nurse Educator*, 29(6), 246-250.
- Watkins, M. (2000). Competency for nursing practice. *Journal of Clinical Nursing*, 9(3), 338-346.

มณฑา ลิ้มทองกุล และประนอม ภู่วีรทอง

Nursing Students' Needs during Clinical Practice at Outpatient Department

Montha Limthongkul*, M.S. (Nursing)

Pranom Poosrihong*, M.N.S.

Abstract: The purpose of this descriptive study was to assess nursing students' needs during their clinical practices at the outpatient unit. The sample was 102 third-year nursing students studying at Ramathibodi School of Nursing. After completing their clinical practices at the outpatient department, Ramathibodi Hospital, all subjects were asked to complete the Clinical Practice Need Assessment Form consisting of three domains including preceptorship, nursing skills, and environment. Data analysis was done by using descriptive statistics. Results indicated that students' needs ranking from the highest to lowest levels were needs of preceptorship, nursing skill and environment. The five highest needs regarding sub-items were having good relationship, being kindness, being a good role model, and having fairness and familiarity, which all of these were in the item of preceptorship aspect. In contrast, the five lowest needs, were the sub-items of the privacy area for conference, climate for learning work assignment for clinical practice, appropriate equipment for nursing procedures, and orientation of the steps for admission. With these lowest needs, the first, two and the fourth sub-item were in the item of environment. The third one was in the item of preceptorship and the fifth was in the item of nursing skills. Findings from the study would be a guide for nursing educators or preceptors at the outpatient department who are responsible for teaching students to realize the importance of developing the appropriate roles of nursing educators in the outpatient department.

Keywords: students' needs, clinical practice, Out Patient Department

*Assistant Professor, Department of Nursing, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University